

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ**

Ενδεικτικές απαντήσεις

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Άριστοτέλης, *Ηθικά Νικομάχεια*, Β 1.5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθετοῦντες τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ καθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται καθαριστά. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

- A1. α.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη. Δεν απαιτείται αναφορά σε χωρία του κειμένου.

1. Το κριτήριο που διαφοροποιεί μια «άγαθή πολιτεία» από μια «φαύλη» είναι ο βαθμός επιτυχίας των νομοθετών στην καθοδήγηση των πολιτών σε καλές «έξεις».
2. Ο Αριστοτέλης με την αναφορά του στους κιθαριστές και στους οικοδόμους δείχνει ότι οι άνθρωποι έχουν από τη φύση ταλέντο στις «τέχνες», στα τεχνικά δημιουργήματα.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

1. Σωστό
2. Λάθος

A1. β. i) «έν αυτοῖς ἀναστρέφεσθαι»: Σε ποιες λέξεις-φράσεις του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «αὐτοῖς»;

(μονάδες 4)

ii) «κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «τούτων»;

(μονάδες 2)

Μονάδες 10

Απάντηση:

- i) Η αντωνυμία αὐτοῖς αναφέρεται στις ακόλουθες φράσεις: **τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι , τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς , τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας, τὰ περὶ τὰς ὀργάς**
- ii) Η αντωνυμία τούτων αναφέρεται στη λέξη «**ἐνεργείας**»

B1. «Μαρτυρεῖ δὲ ... ἀγαθοὶ ἢ κακοί»: Πῶς γεννιούνται και φθείρονται οι τέχνες και οι αρετές (μονάδες 7) και ποια είναι η συμβολή του δασκάλου σε αυτή τη διαδικασία; (μονάδες 3)

Μονάδες 10

Απάντηση:

Στο κείμενο αναφοράς, ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι τόσο οι αρετές όσο και οι τέχνες έχουν τη δυνατότητα να αποκτηθούν και να τελειοποιηθούν με την επανάληψη ὁμοίων ενεργειών και τη συνήθεια (ἔθος). Αρχικά, για να αποδείξει τον τρόπο απόκτησης των αρετών μεταβαίνει στον χώρο της πολιτικής θεωρώντας ότι μόνο αν ένας άνθρωπος διέπεται από ηθικές αρετές μπορεί να λειτουργήσει σωστά μέσα στην πόλη και ως πολίτης και ως πολιτικός. Βασικός στόχος και επιδίωξη του κάθε νομοθέτη είναι να κάνει τους πολίτες να

αποκτήσουν την ηθική αρετή μέσω του εθισμού σε ανάλογες πράξεις και συμπεριφορές («οί γάρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιούσιν ἀγαθοὺς, ...»). Γι' αυτό στο σχετικό χωρίο η λέξη που δεσπόζει, έχοντας το μεγαλύτερο σημασιολογικό βάρος, είναι η μετοχή **ἐθίζοντες** και σ' αυτήν αναφέρεται η επαναληπτική αντωνυμία **αὐτό (= τό ἐθίζειν)**.

Στη συνέχεια, στη φράση «**Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται**» ο Αριστοτέλης δείχνει ότι η αρετή είναι προϊόν εθισμού και η ποιότητά της εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που την προκαλεί. Η δημιουργία και ο εκφυλισμός της επίκτητης ιδιότητας προκύπτουν από αντίστοιχους λόγους και ανάλογη ποιότητα εθισμού. Έτσι για συγκεκριμένους λόγους και με την κατάλληλη άσκηση οι άνθρωποι κατακτούν την αρετή και ακριβώς για τους αντίθετους λόγους και με την ακατάλληλη άσκηση η αρετή εκφυλίζεται. Ο Αριστοτέλης εννοεί μάλλον μια διαδικασία «δόμησης» και «αποδόμησης» της αρετής ενισχύοντας τη θέση του για τον επίκτητο χαρακτήρα της. Τα ρήματα «γίνεται – φθείρεται» μας παραπέμπουν στο θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος από τις απαρχές της φιλοσοφικής του σκέψης **«γένεσις – φθορά»** (κι ένα έργο του Αριστοτέλη έχει τον τίτλο *Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς*). Αναλογικά με τις αρετές αυτή η διαδικασία ακολουθείται και στις τέχνες (**«ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη»**). Με την καλή εξάσκηση (εὖ) θα γίνει κάποιος καλός τεχνίτης, ενώ με την κακή (κακῶς) κακός. Για να ενισχύσει τη θέση του φέρνει δύο εμπειρικά παραδείγματα: κάποιος θα γίνει κανείς καλός κιθαριστής, αν πρώτα εξασκηθεί με το καλό παίξιμο της κιθάρας· αν όμως δεν εξασκηθεί καλά, θα γίνει κακός κιθαριστής (**«ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί»**). Επίσης, θα γίνει κανείς καλός οικοδόμος, αν πρώτα εξασκηθεί με το καλό χτίσιμο των σπιτιών, αν όμως δεν εξασκηθεί καλά, θα γίνει κακός οικοδόμος (**«ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί»**). Με άλλα λόγια, ο Αριστοτέλης δείχνει ότι στην πράξη η ποιότητα της άσκησης και της μαθητείας προσδιορίζει την ποιότητα της επίκτητης ιδιότητας. Άλλωστε, τέχνη είναι ένα σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων που επιτρέπουν στον συγκεκριμένο κάτοχό τους να παράγει μορφές, τεχνικά δημιουργήματα. Υπό αυτήν την έννοια, δηλώνει ο Αριστοτέλης, η τέχνη μιμείται τη φύση· κοινός παράγοντας που τις συνδέει είναι η ύπαρξη κάποιας δημιουργικής λογικής. Έτσι, τεχνίτης δεν είναι μόνο ο καλλιτέχνης αλλά γενικότερα ο δημιουργός, και προϊόντα της τέχνης όχι μόνο τα καλλιτεχνικά έργα αλλά όλα τα δημιουργήματα του τεχνίτη.

Στο τέλος της πρώτης παραγράφου, ο Σταγειρίτης επισημαίνει τον ρόλο του δασκάλου με έναν υποθετικό λόγο του μη πραγματικού – με άρνηση και στην υπόθεση και στην απόδοση – επιδιώκει να αποδείξει ότι ισχύει το ακριβώς αντίθετο, δηλαδή το πραγματικό: αν δεν είχαν έτσι τα πράγματα, δεν θα χρειαζόταν ο δάσκαλος. Ουσιαστικά όμως εννοεί ότι έτσι έχουν τα πράγματα, δηλαδή ο καλός ή κακός τρόπος εξάσκησης θα κάνει κάποιον καλό ή κακό τεχνίτη, άρα είναι απαραίτητος ο δάσκαλος. Γίνεται λόγος για τον διδάξοντα, δηλαδή για εκείνον που θα παρακολουθεί και θα καθοδηγεί τους κιθαριστές και τους οικοδόμους και αναλογικά και εκείνους που θα κατακτήσουν την αρετή κατά τη διαδικασία του εθισμού, της εξάσκησης τους.

Επομένως, σ' αυτό το απόσπασμα ο Αριστοτέλης δέχεται – και επισημαίνει – τη συμβολή της διδασκαλίας για την καλλιέργεια της ηθικής αρετής και των τεχνών αναφέροντας το ρόλο των φορέων αγωγής, του δασκάλου και του νομοθέτη.

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από την ομιλία του καθηγητή Μιχάλη Σταθόπουλου, μέλους της Ακαδημίας Αθηνών, η οποία δημοσιεύθηκε στο διαδίκτυο (www.constitutionalism.gr) και αφορά τον ρόλο της δικαιοσύνης.

Στη δικαιοσύνη λοιπόν εμπεριέχεται ο φιλάλληλος και κοινωνικός χαρακτήρας και σ' αυτό έγκειται η αξία της και στον πέρα από το δίκαιο χώρο. Είναι η δικαιοσύνη ως επιείκεια. [...] Η δικαιοσύνη και η επιείκεια και στον πέραν του δικαίου χώρο είναι η «αρετή προς έτερον». Απαιτεί τη θεώρηση και της οπτικής του άλλου, όχι αναγκαίως για να τη δεχθούμε, αλλά για να την κατανοήσουμε. Και η θεώρηση αυτή σημαίνει, βέβαια, περαιτέρω και στήριξη του άλλου, όταν χρειάζεται, σημαίνει αυτό που επιτάσσει η διάταξη του Συντάγματός μας, όταν αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής αλληλεγγύης. Η δίκαιη αυτή συμπεριφορά του πολίτη, του ατόμου γενικότερα αφορά όλες τις σχέσεις του, τις προσωπικές, τις κοινωνικές, ακαδημαϊκές, επαγγελματικές, συναδελφικές, προς υφιστάμενο, προς προϊστάμενο, τις πολιτικές σχέσεις, αλλά και τις διακρατικές, διεθνείς, διαπολιτισμικές, διαθρησκευτικές και όποιες άλλες ανθρώπινες, ατομικές ή συλλογικές, σχέσεις.

Πώς παρουσιάζονται η συμπεριφορά και οι επιλογές του ατόμου στα πεδία της ανθρώπινης πράξης στο παράλληλο κείμενο και στο απόσπασμα «**Ούτω δὴ ... ἄδικοι**» από το διδαγμένο κείμενο;

Μονάδες 10

Απάντηση:

Κοινό θέμα των δύο κειμένων είναι η συμπεριφορά και οι επιλογές του ατόμου στα πεδία της ανθρώπινης πράξης. Πιο συγκεκριμένα τα δύο αποσπάσματα πραγματεύονται την έννοια της δικαιοσύνης στις διάφορες περιστάσεις της καθημερινότητας.

Ο Αριστοτέλης θέλοντας να δείξει ότι η εκμάθηση των τεχνών συμπίπτει με αυτή των αρετών συνεχίζει με παραδείγματα από τη συμπεριφορά του ανθρώπου σε διάφορους τομείς. Στις καθημερινές τους σχέσεις, ανάλογα με τη συμπεριφορά τους, οι άνθρωποι θα γίνουν δίκαιοι ή άδικοι («**πράττοντες... ἄδικοι**»). Εδώ, θα πρέπει να διασαφηνιστεί ότι με τον όρο συναλλάγματα εννοούνται κυρίως οι οικονομικές συναλλαγές, όπως συμβόλαια, συμφωνίες. Αυτού του είδους οι σχέσεις των συμπολιτών μεταξύ τους δεν είναι για τον Αριστοτέλη ένα περιορισμένης σημασίας ζήτημα μέσα στην κοινωνία. Είναι η συγκεκριμενοποίηση της αλλαγής, της ανταλλακτικής σχέσης μεταξύ των συμπολιτών. Και η

σχέση αυτή είναι ιδρυτική και συστατική για την κοινωνία. Επιτυγχάνεται, κατεξοχήν, με τον εξισωτικό για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ρόλο του νομίσματος. Σε άλλο σημείο των Ηθικών Νικομαχείων αναφέρει ότι αν δεν υπήρχε ανταλλαγή, δεν θα υπήρχαν σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων· ούτε ανταλλαγή θα υπήρχε, αν δεν υπήρχε ισότητα. Αυτή η ισότητα μπορεί να αποδοθεί μόνο όταν τα αγαθά μπορούν να μετρηθούν με ένα κοινό μέτρο. Κατά προέκταση, οι συναλλαγές είναι ενδεικτικές για την εκδήλωση δίκαιης ή άδικης συμπεριφοράς. Για την υιοθέτηση μιας δίκαιης συμπεριφοράς σημαντικός είναι και ο ρόλος του νόμου. Αποτελεί πάγια αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων ότι ο νόμος δεν αποβλέπει απλώς στην αποτροπή και τιμωρία των παραβατικών συμπεριφορών, αλλά παιδαγωγεί διά βίου τους πολίτες και τους οδηγεί σε επαινετές συμπεριφορές. Αυτή είναι και η θέση του Αριστοτέλη στα Ηθικά Μεγάλια: ο νομοθέτης ούκ ἔἴ τὰ φαῦλα πράττειν, τὰ δὲ καλὰ καὶ σπουδαῖα κελεύει. Με αυτό τον τρόπο ο νόμος λειτουργεί ως ισχυρός παράγοντας ενότητας και συνοχής μέσα στην κοινωνία.

Στο παράλληλο κείμενο η δικαιοσύνη δεν περιορίζεται μόνο στην τήρηση των νόμων και στην εφαρμογή του δικαίου. Αποκτά έναν βαθύτερο ηθικό και κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς συνδέεται με τη φιλαλληλία και την αλληλεγγύη («Στη δικαιοσύνη λοιπόν εμπεριέχεται ο φιλάλληλος...δίκαιο χώρο»). Πιο συγκεκριμένα η δικαιοσύνη ορίζεται ως επιείκεια και ως «αρετή προς ἕτερον». Σύμφωνα με τον καθηγητή Μ. Σταθόπουλο, για να είναι κάποιος δίκαιος πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη θέση, τις ανάγκες και την οπτική του άλλου, δείχνοντας διάθεση στήριξης, όταν αυτό απαιτείται («Είναι η δικαιοσύνη...όταν χρειάζεται»). Επιπλέον, η δικαιοσύνη επιτάσσει την κοινωνική αλληλεγγύη που υπαγορεύεται από το Σύνταγμα στο πλαίσιο εκπλήρωσης των υποχρεώσεων απέναντι στο σύνολο («σημαίνει... κοινωνική αλληλεγγύης»). Η δίκαιη συμπεριφορά δεν αφορά μόνο έναν συγκεκριμένο τομέα της ζωής του ατόμου, αλλά εκτείνεται σε διάφορους τομείς σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο (« Η δίκαιη αυτή συμπεριφορά... συλλογικές, σχέσεις»). Άρα η αρετή της δικαιοσύνης, όπως και κάθε άλλη αρετή, έχει κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα.

Από τη συνανάγνωση των κειμένων προκύπτει ότι και οι δύο συγγραφείς συμφωνούν στον κοινωνικό και πολιτικό χαρακτήρα της δικαιοσύνης. Η δικαιοσύνη παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα των επιλογών του ατόμου στα διάφορα πεδία της ανθρώπινης πράξης. Στον Αριστοτέλη η δικαιοσύνη αναφέρεται κυρίως στις οικονομικές σχέσεις, ενώ στο παράλληλο κείμενο αφορά όλες τις περιστάσεις της ανθρώπινης ζωής.

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη.

1. Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στη Μίεζα και πέθανε στη Χαλκίδα.
2. Ο Αριστοτέλης ασκούσε δριμεία κριτική σε όλους τους συναδέλφους του στην Ακαδημία εκτός από τον Πλάτωνα.

3. Για την εκπαίδευση του Αλεξάνδρου ο Αριστοτέλης επιμελήθηκε μια νέα έκδοση των ομηρικών επών.
4. Η γνωριμία του Αριστοτέλη με τον Εύδοξο από την Κνίδα τον επηρέασε θετικά.
5. Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία είναι στατική κατάσταση και όχι ενέργεια της ψυχής.

Μονάδες 10

Απάντηση:

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μία ετυμολογικά συγγενή από το διδαγμένο κείμενο:

ρυπογόνος, ανάθεση, ένδεια, ξέφρενος, διάστρεμμα.

Μονάδες 10

Απάντηση:

ρυπογόνος: γινόμενον

ανάθεση: νομοθέται

ένδεια: δεῖ

ξέφρενος: σώφρονες

διάστρεμμα: ἀναστρέφεσθαι

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίας, Περί τοῦ Σηκοῦ Ἀπολογία, 7.27-29

(εκδ. T. Thalheim, *Lysiae Orationes*,

Bibliotheca Teubneriana, Λειψία 1913)

Οι μορίαί ήταν ιερά ελαιόδεντρα, συνήθως οριοθετημένα μέσα σε περίβολο (σηκόν). Οποιαδήποτε ανθρώπινη επέμβαση απαγορευόταν, ενώ ενδεχόμενη παράνομη δραστηριότητα (καλλιέργεια, μάζεμα καρπών, κλάδεμα) επέσυρε βαριές ποινές. Ο ομιλητής του λόγου του Λυσία «Περί τοῦ Σηκοῦ Ἀπολογία» υπερασπίζεται τον εαυτό του από την κατηγορία ότι έκοψε ένα τέτοιο ελαιόδεντρο. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα καταδεικνύει γιατί δεν θα μπορούσε να είχε διαπράξει το αδίκημα, για το οποίο κατηγορείται.

Πότερον δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὃ βουλή, δημοκρατίας οὕσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν **ἀδικεῖν** ἢ νυνί. ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτε ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι. Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων **ἐμαυτῷ** κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἐστὶ, μιᾶς δὲ ἐλάας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτον ἐστίν; ὥστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοιοῦτω πράγματι; Δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἅπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μορίων **ἐλαῶν** ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαί <με> μήθ' **ὡς ἀφανίσαντα** εἰς κίνδυνον καταστῆσαι, τοῦτον δ' ὅς οὔτε γεωργῶν ἐγγύς τυγχάνει οὔτ' **ἐπιμελητῆς** ἡρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναί περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με ἐκ τῆς γῆς μορίαν ἀφανίζειν.

ἄερκτος: ἀφύλακτος

ἐπεργάζομαι: ἐργάζομαι παράνομα

ἀπογράφω: καταγγέλλω, υποβάλλω γραπτὴ καταγγελία

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «ὥστε τίς ἂν ... ἀφανίζειν.».

Μονάδες 20

Απάντηση:

Επομένως, ποιος θα αποτολμούσε, ἐνῶ ἐτσι ἔχουν αὐτά, νὰ ἐπιχειρήσει μία τέτοια πράξη; Ἐπίσης μου φαίνεται ὅτι εἶναι φοβερό ἐσεῖς ἀφενός, στοὺς οὐσίους ἔχει ὀριστεῖ ἀπὸ τὴν πόλη νὰ ἐποπτεύετε γιὰ πάντα τὰ ἱερά ἐλαιόδεντρα, οὔτε νὰ με τιμωρήσετε ποτέ μέχρι τώρα με τὴν ἰδέα ὅτι ἐργάζομαι παράνομα, οὔτε νὰ με ὀδηγήσετε σε δίκη με τὴν ἰδέα ὅτι το ἐκόψα, αὐτός ἀφετέρου, ὁ οὐσίους δὲν τυχαίνει οὔτε νὰ καλλιεργεί κοντά οὔτε νὰ ἔχει ἐπιλεγεί ἐπόπτης οὔτε νὰ ἔχει τὴν ἡλικία ὥστε νὰ γνωρίζει γιὰ τέτοια ζητήματα, νὰ με καταγγεῖλει γραπτῶς ὅτι ἐκόψα ἕνα ἱερό ἐλαιόδεντρο ἀπὸ τὴ γῆ.

Γ2. Με ποια ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζει ὁ ὀμιλητής τὴν ἀθωότητά του σχετικά με τὴν κοπή τῆς ἱερῆς ἐλιάς;

Μονάδες 10

Απάντηση:

Ὁ ὀμιλητής ἀρχικά τονίζει ὅτι, ἐνῶ τὴν περίοδο τῶν τριάντα τυράννων ἦταν πιο εὐκόλο νὰ παρανομήσει ἀπὸ ὅτι τὸν καιρὸ τῆς δημοκρατίας, θα ἀποδείξει ὅτι ἀκόμη καὶ ἐκείνη τὴ δύσκολη περίοδο δὲν διέπραξε κανένα ἀδίκημα («Πότερον... φανήσομαι»).

Υποστηρίζει πως θα ήταν τελείως αυτοκαταστροφικός, αν επιχειρούσε να κόψει το ιερό ελαιόδεντρο από το χώρο ο οποίος βρισκόταν κάτω από την αυστηρή επιμελητεία των βουλευτών («Πῶς δ' ἄν... τοῦ χωρίου»). Επιπλέον, στον συγκεκριμένο χώρο δεν υπάρχει ούτε ένα δέντρο παρά υπήρχε ο κορμός μιας ελιάς, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του κατηγορού («ἐν ᾧ... ἦν»). Τέλος, περιμετρικά υπάρχει δρόμος, ενώ και από τις δύο πλευρές γύρω γύρω κατοικούν γείτονες και, καθώς ο χώρος είναι αφύλακτος, είναι από παντού ορατός. («κυκλόθεν...κάτοπτόν ἐστι;»).

Γ3. α. «**τοῦτον δ' ὅς οὔτε ... ἡρημένος**»: να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους στον άλλο αριθμό. (μονάδες 6)

Απάντηση:

τούτους

οἷ

γεωργοῦντες

τυγχάνουσι(ν)

ἐπιμεληταί

ἡρημένοι

Γ3. β. **διαβεβλημένος**: να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής παθητικού αορίστου.

ἀφανίζειν: να γραφεί το απαρέμφατο του μέλλοντα.

φησιν: να γραφεί στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της ευκτικής ενεστώτα.

περιοικοῦσι: να γραφεί στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της οριστικής παρατατικού. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Απάντηση:

διαβλήθητι, ἀφανιεῖν, φαίη, περιώκουν.

- Γ4. α.** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο με έντονα γράμματα:
οὔσης, ἀδικεῖν, ἐμαυτῶ, ἐλαῶν, ὡς ἀφανίσαντα, ἐπιμελητῆς.

Απάντηση:

οὔσης: Επιρρηματική χρονική μετοχή, γενική απόλυτη με υποκείμενο «δημοκρατίας», ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο «παρανομεῖν», δηλώνει το σύγχρονο.

ἀδικεῖν: Τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἐξῆν».

ἐμαυτῶ: Δοτική αντικειμενική στο «κακονούστατος»

ἐλαῶν: Αντικείμενο στο «ἐπιμελεῖσθαι»

ὡς ἀφανίσαντα: Επιρρηματική αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας, συνημμένη στο «με» ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «καταστήσαι».

ἐπιμελητῆς: Κατηγορούμενο στο ὅς μέσω του συνδετικού ρηματικού τύπου «ἡρημένος»

- Γ4. β.** «Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῶ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου»: να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου και να τον μετατρέψετε στο προσδοκώμενο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Απάντηση:

Είδος: **Μη πραγματικό**

Μετατροπή σε προσδοκώμενο: « Πῶς δέ, **ἐάν (ἂν, ἦν)** μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῶ κακονούστατος **ᾶ**, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν **ἐπιχειρήσω** τοῦ χωρίου».